

17.10.2023

Maa- ja metsätalousvaliokunta

HE 41/2023 vp

Paloma Hannonen, ympäristöpäällikkö

Suomen luonnonsuojeluliitto ry

Suomen luonnonsuojeluliiton lausunto koskien hallituksen esitystä valtion talousarvioksi vuodelle 2024 ja julkisen talouden suunnitelmaksi vuosille 2024-2027, maa- ja metsätalousministeriön hallinnonala

1. Talousarvio vuodelle 2024

Maa- ja metsätalousministeriö on tunnistanut kuusi muutostekijää, jotka ovat ilmastonmuutos, nopea teknologinen kehitys, kilpailu ehtyvistä luonnonvaroista, globaalin talouden murros, arvojen ja asenteiden muutos sekä väestörakenne ja kaupungistumiskehitys. Luonnonsuojeluliitto pitää hälyttävänä sitä, ettei luontokatoa ole tunnistettu yhdeksi aikamme isoista maailmaa ja Suomeakin muuttavista asioista.

Luonnon monimuotoisuuden väheneminen vaikuttaa erittäin merkittävästi myös ruoan tuotantoon ja metsätalouden edellytyksiin. Suomessakin pölyttäjien määrää on alettu seurata¹. Meillä pölyttäjiä uhkaa erityisesti elinympäristöjen, kuten niittyjen ja paahdealueiden, sekä pesimispaikkojen, kuten paljaiden kivennäismaalaikkujen ja lahopuun väheneminen. Vähenemisen syyt löytyvät etenkin maa- ja metsätalouden tehostumisesta, maankäytöstä sekä rakentamisesta². Metsätaloudessa tutkimukset osoittavat, että monimuotoisemmat metsät pystyvät paremmin sopeutumaan ilmastonmuutoksen tuomiin haasteisiin, kuten tuhohyönteisten lisääntymiseen³.

“Maa- ja elintarviketalouden määrärahat vähenevät 23,7 milj. eurolla 1,77 mrd. euroon edellisen vuoden varsinaiseen talousarvioon verrattuna, mikä johtuu pääosin turvepeltojen ilmastotoimien kertaluonteisen määrärahan päättymisestä.”

Luonnonsuojeluliitto vastustaa kosteikkoviljelyn määrärahoista luopumista. Turvepellot tuottavat yli puolet kaikista maatalouden päästöistä ja päästövähennyspotentiaali niillä on suuri. Suomen ilmastopaneelin (2022)⁴ mukaan Suomen hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen vuonna 2035 vaatii turvemaiden käytön muuttamista nykyisestä, mutta potentiaalia vähentää turvemaiden kasvihuonekaasupäästöjä on toistaiseksi hyödynnetty vain vähän. Kosteikkoviljelyn avulla turvepeltojen hiilivarastoja voidaan suojella samalla kun alue pysyy viljelyssä

ja tuottaa kasveja lukuisiin eri käyttötarkoituksiin. Kosteikkoviljelyn toteuttamiseksi on juuri etsitty kustannustehokkaita ja oikeudenmukaisia tapoja⁵ ja on epätodennäköistä, että paremmin perusteluja korvaavia toimia on lyödettävissä nopeasti. Maatalouden murros on edessä jokatapauksessa ja valtion tulee kantaa vastuuta siitä, että turvepeltojen ympäristöystävällisemmät käyttömuodot voivat yleistyä niin että viljelijöiden toimeentulo turvataan.

Luonnonvaratalouden ja Metsähallituksen julkisten hallintotehtävien määrärahat vähenevät 41,5 milj. eurolla 195,8 milj. euroon vuoden 2023 varsinaiseen talousarvioon nähden. Vähennykset johtuvat pääosin hallitusohjelman mukaisista sopeutustoimista, METSO- ja HELMI-ohjelmien rahoituksen vähentymisestä sekä EU:n elpymis- ja palautumissuunnitelman rahoituksen päättymisestä.

Talousarvion selvitysosassa on todettu oikein, että ”Ristiriitaiset tavoitteet voivat heikentää luonnonvarojen hyödynnettävyyttä ja liiketoimintamahdollisuuksien toteutumista”. Saman on todennut esimerkiksi valtiontalouden tarkastusvirasto, joka nostaa esiin metsätalouden tukien ristiriitaisuuden eri tavoitteiden suhteen esimerkkinä turvamaiden metsäojitukset. Valtio tukee sekä ojitusten kunnostamista että tukkimista.⁶

30.40.22. Luonnonvara- ja biotalouden edistäminen

Rahoitusta on käytetty muun muassa ravinteiden kierrätykseen sekä maankäyttösektorin ilmastotoimiin. Rahoitus vähenee vuoden 2024 talousarviossa 4,204 miljoonaan euroon vuoden 2023 14,966 miljoonasta eurosta. Maankäyttösektorin ilmastokestävistä toimenpiteistä leikataan 3 miljoonaa euroa. Luonnonsuojeluliitto pitää tärkeänä, että erityisesti maankäyttösektorin ilmastotoimiin, ravinnekierrätykseen ja monimuotoisuuden sekä ilmaston kannalta järkevään metsitykseen varataan riittävä rahoitus.

30.40.31 Vesi- ja kalataloushankkeiden tukeminen (siirtomääräraha 3 v)

Luonnonsuojeluliitto pitää kannatettavana, että Palokin padon purkuun on varattu lisärahoitusta. Kokonaisuudessaan momentin rahoitus laskee vuonna 2024 vuoteen 2023 verrattuna 1,65 miljoonaa euroa.

NOUSU-ohjelmaan on varattu hallituskaudelle noin kaksi miljoonaa per vuosi eli koko hallituskaudelle 8 miljoonaa euroa. Verrattuna koko viime hallituskauden 15 miljoonan euron rahoitukseen, rahoitus putoaa lähes puoleen. Kuten maa- ja metsätalousministeriön tiedotteessa todetaan ”NOUSU on ollut merkittävässä roolissa erityisesti uhanalaisten ja vaarantuneiden lohikalakantojemme elvyttämisessä”. Onkin aivan väärä kehityssuunta leikata rahoitusta onnistuneesta hankkeesta.

30.40.45 Metsäluonnon hoidon edistäminen -37% (-6,473 miljoonaa euroa) tähän vuoteen verrattuna.

Vuonna 2023 METSO-ohjelmaan ja Helmi- elinympäristöohjelmaan on varattuna 17,5 miljoonaa. Tämän hetken arvio on, että tästä siirtyy noin 4 miljoonaa vuodelle 2024, jolloin käytössä on yhteensä 15 miljoonaa euroa, jonka jälkeen rahoitus laskee 11 miljoonaa euroon. Vanha Kemera-tukijärjestelmä loppuu vuonna 2023 ja keväällä 2024 alkaa uusi METKA-lainsäädännön mukainen rahoitushaku METSON mukaisille toimille.

Tämä ei riitä MMMn METSO-tavoitteiden saavuttamiseen vuoteen 2025 mennessä. METSON rahoitus maa- ja metsätalousministeriön puolella tulisi olla noin 20 miljoonaa per vuosi, jotta ohjelman mukaisiin tavoitteisiin päästäisiin vuoteen 2025 mennessä. METSO-ohjelman loppuarviointi tulisikin saada aikaiseksi hyvissä ajoin vuonna 2024 ja asettaa työryhmä pohtimaan näiden tavoitteiden jatkoa osana Helmi-ohjelmaa.

Hallintoon kohdistuvat säästöt vaikuttavat myös METSON toteutukseen, tässä tapauksessa Metsäkeskukseen kohdistuvat säästöt. METSO-tavoitteet tulisi huomioida sekä Metsäkeskuksen rahoituksessa että tulosohjauksessa.

30.40.47 Tuki joutoalueiden metsitykselle -35% (-1,91 miljoonaa euroa) tähän vuoteen verrattua

Luonnonsuojeluliitto on huolissaan⁷, että kustannusvaikuttavista toimista luopuminen antaa väärän signaalin ilmastotavoitteisiin sitoutumisesta varsinkin kun korvaavista toimista ei ole sovittu. Maankäyttösektorin ilmastosuunnitelman toteuttaminen edellyttää metsitystuen jatkamista. Ilmastovuosikertomuksen⁸ mukaan ilman merkittäviä lisätoimia maankäyttösektorilla on todennäköistä, ettei Suomi saavuta EU:n LULUCF-asetuksen mukaisia velvoitteita ilman päästöyksiköiden ostoja muista jäsenmaista. Myös kansallisen hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen tarkoittaa lisätoimia maankäyttösektorilla.

30.64.50 Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät -15% (-1,266 miljoonaa euroa)

Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät tukevat hallituksen monimuotoisuus- ja ilmastotavoitteita ja näistä leikkaaminen ei ole linjassa hallitusohjelmaan kirjattujen tavoitteiden kanssa.

2. Julkisen talouden suunnitelma vuosille 2024-2027

Yleisenä huomionaan haluamme todeta, että Suomen luonnonsuojeluliitto on huolissaan siitä, että pienituloisiin kohdistuvat leikkaukset sekä indeksijäädytykset heikentävät ympäristö- ja ilmastotoimien sosiaalista oikeudenmukaisuutta.

Onnistuakseen ilmastonmuutoksen torjunnan ja siirtymän kohti kestävämpää yhteiskuntaa on välttämätöntä olla sosiaalisesti oikeudenmukaista.

Samalla Luonnonsuojeluliitto toteaa, että ilmastotoimissa otetaan takapakkia erityisesti liikenteessä ja maankäyttösektorilla ja siirrytään kohti niin sanottuja piipunpääratkaisuja, joilla yritetään vähentää jo syntyneitä päästöjä. Hiilen talteenotto ei koskaan voi korvata fossiilisista polttoaineista ja turpeesta irtautumista. Perustuen IPCC:n sekä Suomen ilmastopaneelin laskelmiin Liitto muistuttaa, että ilmastolain mukaisen hiilinegatiivisuuden saavuttaminen vuoden 2035 jälkeen vaatii aktiivisia lisätoimia sekä maankäyttösektorilla että teknologisten nielujen kehittämiseksi. Erityisesti vuoden 2030 ilmastotavoitteiden saavuttaminen perustuu luonnon hiilinieluihin, joiden pelastamisella on kiire. Ilmastonmuutoksen ja luontokadon torjunta koskee kaikkia hallinnonaloja ja koko yhteiskuntaamme eikä näiden ratkomisessa voida ottaa välivuosia. Ja samalla näitä haasteita ratkomalla voimme rakentaa yhteiskuntaa, jossa parannamme ruokaturvaa ja huoltovarmuutta, lisäämme kestäviä työpaikkoja ja takaamme kansalaisyhteiskunnan edellytyksiä.

Lisäksi maa- ja metsätalousministeriön hallinnon alalla tehtävät toimet luontokadon pysäyttämiseksi saavat hallituskaudella huomattavasti vähemmän rahoitusta kuin viime hallituskaudella. Tämä ei ole linjassa hallitusohjelmaan kirjattujen tavoitteiden kanssa pysäyttää luontokato muun muassa panostamalla vesien hoitoon, metsien suojeluun ja kestävään talouskäyttöön sekä kalakantojen elvyttämiseen.

lisätietoja

Paloma Hannonen, ympäristöpäällikkö, +358 50 5323 219, paloma.hannonen@sll.fi
Hanna Aho, ilmastoasiantuntija, +358 40 628 9495, hanna.aho@sll.fi

lähteet

1. Suomen pölyttäjäseuranta
<https://www.polyttajat.fi/kattava-polyttajaseuranta-kaynnistynyt/>
2. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163909/YM_2022_9.pdf?sequence=1&isAllowed=y
3. esim. Hisano etc. 2017, Biodiversity as a solution to mitigate climate change impacts on the functioning of forest ecosystems <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/bvr.12351>
4. Suomen ilmastopaneelin raportti 2/2022 - Turvemaiden käytön vaihtoehdot hiilineutraalissa Suomessa
<https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2022/04/ilmastopaneelin-raportti-2-2022-turvemaiden-kayton-vaihtoehdot-hiilineutraalissa-suomessa.pdf>
5. Ehdotus oikeudenmukaisista ja kustannustehokkaista keinoista turvepeltojen kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseksi (maa- ja metsätalousministeriö)

<https://valtioneuvosto.fi/-/1410837/ehdotus-oikeudenmukaisista-ja-kustannust-ehokkaista-keinoista-turvepeltojen-kasvihuonekaasupaastojen-vahentamiseksi-on-julkaistu>

6. Yksityismetsätalouden tuet ja korvaukset - Puuntuotannon edistäminen ja luonnon monimuotoisuus (VTT)
<https://www.vtv.fi/julkaisut/yksityismetsatalouden-tuet-ja-korvaukset-puuntuotannon-edistaminen-ja-luonnon-monimuotoisuus/>
7. Luonnonsuojeluliiton lausunto metsitystuen lopetuksen siirtymäaikaan
<https://www.sll.fi/2023/09/01/luonnonsuojeluliiton-lausunto-metsitystuen-lopetuksen-siirtymaikaan/>
8. Ilmastpvuosikertomus 2023
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165065>